

Formation of legal awareness and legal culture in the training system of public education employees

Raximakhon BOYMIRZAYEVA¹

Namangan State University

ARTICLE INFO

Article history:

Received December 2022

Received in revised form

15 December 2022

Accepted 20 January 2023

Available online

15 February 2023

Keywords:

leading and pedagogical personnel, listeners, legal knowledge, legal information, analysis of laws, educational module “Legal issues”.

ABSTRACT

In this article, we decided to analyze the legal consciousness and legal culture that currently has its place in our society, because we believe that it is possible to achieve the formation of leaders and pedagogues in the public education system through the provision of legal knowledge in the process of professional development. In the study, the main source of the law and legal documents was determined. By studying the opinions and judgments of the representatives of the field, it was found that the problems of forming the legal consciousness and legal culture of general secondary school teachers in the system of professional development have been understudied. The results of the research were analyzed through questionnaires, and it was shown that students have a high desire to acquire legal knowledge in the process of professional development in the public education system. Based on these grounds, a clear and realistic proposal and recommendation was given.

2181-1415/© 2023 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol4-iss1/S-pp146-153>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini xalq ta'limi xodimlarining malaka oshirish tizimida shakllantirish

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

rahbar va pedagog kadrlar, tinglovchilar, huquqiy bilim, huquqiy axborot, qonunlarni tahlil etish, “Huquq masalalari” o'quv moduli.

Ushbu maqolada hozirda jamiyatimizda o'z o'rniga ega bo'lgan huquqiy ong va huquqiy madaniyatni xalq ta'limi tizimidagi rahbar va pedagog kadrlarning malaka oshirish jarayonida huquqiy bilim berish orqali shakllantirishga erishishda deb hisoblaganimiz uchun tahlil qilishga qaror qildik. Tadqiqotda asosiy manba sifatida qonun va qonunosti hujjatlari belgilandi. Soha vakillarining fikrlari va mulohazalarini

¹ Senior lecturer, Department of State Law and Management, Law Faculty, Namangan State University. Namangan city, Republic of Uzbekistan.

o'rganish orqali, malaka oshirish tizimida umumiy o'rta ta'lim maktabi o'qituvchilarining huquqiy ong va huquqiy madaniyatini shakllantirishdagi muammolar kam o'rganilgan deb topildi. Tadqiqot natijalari so'rovnomalar orqali tahlil etilib, xalq ta'limi tizimida malaka oshirish jarayonida tinglovchilarning huquqiy bilimlarni olishga bo'lgan istaklari yuqori ekanligi namoyon bo'ldi. Shu asoslarga tayanib, masala yuzasidan aniq va real taklif hamda tavsiyalar berildi.

Формирование правосознания и правовой культуры в системе подготовки работников народного образования

Ключевые слова:

руководящий и педагогический состав, слушатели, правовые знания, правовая информация, анализ законов, учебный модуль «Правовые вопросы».

АННОТАЦИЯ

В данной статье мы решили проанализировать правовое сознание и правовую культуру, которая в настоящее время занимает свое место в нашем обществе, так как считаем, что добиться формирования руководителей и педагогов в системе народного образования можно через предоставление правовых знаний в процесс профессионального развития. В ходе исследования был определен основной источник права и правовых документов. Путем изучения мнений и суждений представителей отрасли установлено, что проблемы формирования правосознания и правовой культуры учителей общеобразовательной школы в системе повышения квалификации изучены недостаточно. Результаты исследования были проанализированы с помощью анкетирования, и было показано, что студенты имеют высокое стремление к получению правовых знаний в процессе повышения квалификации в системе народного образования. На основании этих оснований были даны четкие и реалистичные предложения и рекомендации.

KIRISH

Fuqarolarning huquqiy bilimlari, huquqiy ongi va huquqiy madaniyati yuksak darajada bo'lsagina, ular ijtimoiy hayotda bo'layotgan o'zgarishlarga faol munosabatda bo'lishadi, shaxsiy fikrlarini bildirgan holda, jamiyat taraqqiyotiga o'z hissalarini qo'shishi mumkin bo'ladi. Huquqiy madaniyatni yuksaltirish, o'z navbatida, davlat va jamiyat hayotini isloh qilish, amaldagi qonun hujjatlarini tanqidiy tahlildan o'tkazish, davr talablaridan kelib chiqib, ularga tegishli o'zgartirishlar kiritish, eskirgan va taraqqiyotga to'siq bo'layotgan me'yorlarni bekor qilish bilan bevosita bog'liqdir.

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi tomonidan 1997-yil 29-avgustda tasdiqlangan "Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Milliy dasturi" qabul qilingan. "Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish milliy dasturi" da qayd etilishicha, "huquqiy ta'lim uzluksiz bo'lib, yoshlikdan boshlab berib borilishi lozim. Bolalar maktabgacha tarbiya muassasalaridayoq xulq-atvor qoidalaridan xabardor bo'lishi, ma'naviy va ba'zi

huquqiy normalar to'g'risida boshlang'ich tushunchalar olishi, kelgusidagi ta'limi davomida bu bilimlar kengaytirilishi va chuqurlashtirilishi, aniq ifodalangan huquqiy xususiyat kasb etishi zarur" [1].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PF-5618-son Farmoniga muvofiq, "jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish "shaxs – oila – mahalla – ta'lim muassasasi – tashkilot – jamiyat" tamoyili bo'yicha tizimli va uzviy tashkil etiladi" [2]. 2019-yil 13-dekabrda "Konstitutsiya va qonun ustuvorligini ta'minlash, bu borada jamoatchilik nazoratini kuchaytirish hamda jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4551-son qarori huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish borasidagi dolzarb vazifalarni belgilab berdi.

Jamiyatda aholi huquqiy ongi va madaniyati darajasining yuksakligi – demokratik huquqiy davlat va erkin fuqarolik jamiyatining muhim mezonlaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonda mustaqillikning ilk yillaridan ushbu masalaga alohida e'tibor qaratildi. Aholining huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirish masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Huquqiy ong sub'yektiv ongning shakllaridan biri bo'lib, u insonlarda huquq talablari yuzasidan ijobiy yoki salbiy munosabatni ishlab chiqishiga ta'sir etadi. Huquqiy ong tushunchasiga quyidagicha ta'rif berish mumkin: huquqiy ong bu jamiyatning taraqqiyot darajasi bilan belgilanadigan ijtimoiy ongning muhim bir tarkibiy qismi bo'lgan, insonlarning huquq, siyosiy-huquqiy hodisalar, yuridik amaliyot, huquqiy tizim va istalayotgan, kutilayotgan huquq haqidagi fikrlari, o'ylari, his-tuyg'ulari, qarashlari, iztirob-kechinmalari hamda baholari va tasavvurlari majmuasidir.

Shu o'rinda huquqiy ongga huquqiy manbalarda berilgan ta'riflarga e'tibor qaratamiz: professor Z.M. Islomov huquqiy ong tushunchasiga shunday ta'rif beradi: "Huquqiy ongni mamlakat fuqarolarining ham amaldagi huquqqa, yuridik amaliyotga, fuqarolar huquqlari, erkinliklari, majburiyatlariga, ham orzu qilingan huquqqa va boshqa huquqiy hodisalarga munosabatini ifodalovchi huquqiy sezgilar, g'oyalari, baholar, tasavvurlar tizimi sifatida ta'riflash mumkin" [3]. Fikrimizcha, ushbu ta'rifda huquqiy ong nimalar, ya'ni fandagi omillar asosida shakllanishi masalasi e'tibordan chetda qolgan.

Professor Yu.A. Dmitriyevning ta'rificha, "huquqiy ong bu insonlarning va ularning turli uyushmalarining hamda butun jamiyatning amaldagi huquq va huquqiy hodisalarga nisbatan qarashlari, g'oyalari, tasavvurlari, hislari yig'indisidir" [4]. Ushbu ta'rifda huquqiy ongning muhim funksiyasi bo'lgan, Z. Islomov ta'kidlab ketgan, baholash faoliyati e'tibordan chetda qolgan.

Rossiyalik huquqshunos olim A.N. Golovistikovning huquqiy ongga bergan ta'rifi Yu.A. Dmitriyevning ta'rifi bilan bir xil, ya'ni "huquqiy ong bu insonlarning va ularning turli uyushmalarining hamda butun jamiyatning amaldagi huquq va huquqiy hodisalarga nisbatan qarashlari, g'oyalari, tasavvurlari, hislari yig'indisidir" [5]. Bu ikki muallifning ta'rifi tasodifan aynan bir xil bo'lib, unda insonlarning kutilayotgan, xohlanayotgan, Z.M. Islomov ta'biri bilan aytganda, "orzu qilinayotgan huquqqa" nisbatan munosabatlari hamda huquqiy ong shakllanishining omillari nazardan chetga qolgan.

Huquqiy madaniyat jamiyat umumiy madaniyatining uzviy tarkibiy qismidir. Shu bois, huquqiy madaniyat deganda, jamiyatning huquqiy hayoti, uning huquqiy voqeligi, normativ-huquqiy hujjatlar, huquqiy ong rivojida erishilgan ma'naviy-axloqiy va huquqiy qadriyatlar tizimi hamda unga muvofiq tarzda qaror topadigan qonunga itoatgo'ylik va mamlakatda huquqiy-tartibot muhitini o'rnatish uchun ijtimoiy munosabatlarni tartibga solishning amalga oshirilishi tushuniladi.

Ma'lumki, jamiyatning ma'naviyati, madaniyati, shu jumladan, huquqiy madaniyati nihoyatda murakkab va serqirra ijtimoiy hodisadir. Jamiyatning madaniyati umuminsoniy ma'naviy-ahloqiy qadriyatlarning tarixan shakllangan tizimi bo'lib, unga muvofiq ravishda hayot tarzi qaror topadi va insonlar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlar tartibga solinadi. Huquqiy madaniyatni inson ongida shakllantirish va uni rivojlantirishdagi eng birinchi qadam, bu huquqiy madaniyat tushunchasini insonning o'z qarashlari orqali anglay olishidir. Inson huquqiy madaniyat deganda o'z ongida nimalarni idrok etsa, o'sha qarashlariga sodiq qolishiga harakat etadi, o'z qarashlarini himoya qiladi va, bu orqali, mazkur insonda shaxsiy fikrlar vujudga keladi. Demak, birinchi navbatda, huquqiy madaniyatning vujudga kelishining eng birinchi belgilaridan biri, bu – insonning shaxsiy fikrga ega bo'lishidir. Bu esa, o'z navbatida, yoshlar sohasida davlatimiz siyosatining eng ezgu maqsadi – yoshlarni shaxsiy fikrga ega qilib, tarbiyalash harakatlarining naqadar muhim omil ekanligidan darak beradi.

“Huquqiy madaniyat” tushunchasi ko'proq huquqiy voqelikning ahamiyatlilik darajasini, uning tobora rivojlanish holatini, unga madaniy taraqqiyot yutuqlari singib borishini tavsiflaydi. Zero, huquqiy madaniyat shaxs erkinliklari va xavfsizligini, inson huquqlarini ta'minlash sharti, uning huquqiy himoyalanganligi va fuqaroviy faolligining kafolati hisoblanadi, hokimiyatni insonning huquqiy maqomini ta'minlashga safarbar etadi.

Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishda, eng avvalo, ta'lim-tarbiyaning tizimli va uzviy ravishda olib borilishiga alohida e'tibor qaratish, maktabgacha ta'lim tizimidan boshlab, aholining barcha qatlamlariga huquqiy ong va huquqiy madaniyatni chuqur singdirish, shaxsiy manfaatlar hamda jamiyat manfaatlari o'rtasidagi muvozanatni saqlash g'oyalarini keng targ'ib qilish zarurdir.

MATERIAL VA TADQIQOT USULLARI

Jamiyatda aholi huquqiy ongi va madaniyati darajasining yuksakligi – demokratik huquqiy davlat va erkin fuqarolik jamiyatining muhim mezonlaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonda mustaqillikning ilk yillaridan ushbu masalaga alohida e'tibor qaratildi. Aholining huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirish masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Huquqiy ong bu jamiyatning taraqqiyot darajasi bilan belgilanadigan ijtimoiy ongning muhim bir tarkibiy qismi bo'lgan, insonlarning huquq, siyosiy-huquqiy hodisalar, yuridik amaliyot, huquqiy tizim va istalayotgan, kutilayotgan huquq haqidagi fikrlari, o'ylari, his-tuyg'ulari, qarashlari, iztirob-kechinmalari hamda baholari va tasavvurlari majmuasidir. Ma'lumki, jamiyatning ma'naviyati, madaniyati, shu jumladan, huquqiy madaniyati nihoyatda murakkab va serqirra ijtimoiy hodisadir. Jamiyatning madaniyati umuminsoniy ma'naviy-ahloqiy qadriyatlarning tarixan shakllangan tizimi bo'lib, unga muvofiq ravishda hayot tarzi qaror topadi va insonlar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlar tartibga solinadi. Huquqiy madaniyatni inson ongida shakllantirish va uni rivojlantirishdagi eng birinchi qadam, bu huquqiy madaniyat tushunchasini insonning o'z qarashlari orqali anglay olishidir. Inson huquqiy madaniyat deganda o'z ongida nimalarni idrok etsa, o'sha qarashlariga sodiq qolishga urinadi, o'z qarashlarini himoya qiladi va, bu orqali, mazkur insonda shaxsiy fikrlar vujudga keladi. Demak, birinchi navbatda, huquqiy madaniyatning vujudga kelishining eng birinchi belgilaridan biri, bu – insonning shaxsiy fikrga ega bo'lishidir.

Umumiy o'rta ta'lim maktabi o'qituvchilarining huquqiy ong va huquqiy madaniyatini shakllantirish omillaridan biri bu malaka oshirish kurslarida ularga beriladigan huquqiy bilimlardir. Xalq ta'limi xodimlarining malakasini oshirish va qayta

tayyorlash hududiy markazlarida turli yo'nalishdagi fan o'qituvchilari ta'lim olish jarayonida umumiy huquqiy tushunchalarni olishga erishadilar. Ularga barcha toifa malaka kurslari uchun 2018–2021-o'quv yillari davomida 4 soatli va rahbar kadrlar uchun 8 soat hajmda "Ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishning huquqiy-me'yoriy asoslari" o'quv modulidan huquqiy ta'lim va huquqiy tarbiya beriladi. Umumiy o'rta ta'lim maktabi o'qituvchilari o'quv modulini o'zlashtirish jarayonida huquqiy ongga ega bo'ladilar. Fikrimizcha, xalq ta'limi xodimlarining malakasini oshirish tizimida, huquqiy bilim berish jarayonida tinglovchilarga quyidagilar o'rgatilishi lozim:

- birinchidan, bilim berilishi, bilim davlat va huquq bilan bog'langan bo'lishi kerak;
- ikkinchidan, olingan bilimni hayotga taebiq etish mahorati o'rgatiladi;
- uchinchidan, shaxs doim o'z ustida ishlashi, izlanishi, biror natijaga ega bo'lishlikka harakat qilishi kerak;
- to'rtinchidan, davlat va jamiyat ishlari bilan qiziqish xislatlariga ega bo'lishni shakllantirish;
- beshinchidan, tinglovchi joriy qonunlardan umumiy tushunchalarga ega bo'lishi;
- oltinchidan, bilim oluvchi tomonidan olgan o'z huquqiy bilimlariga rioya qilgan holda, jamiyatda huquqiy madaniyatning rivojlanishiga hissa qo'shishi kerak.

Dars jarayonida tinglovchilar: davlat, uning boshqarilishini; huquqqa bog'liq tushunchalarni; huquqiy munosabatlar tushunchasini; huquqiy munosabatlarning kelib chiqish asoslarini; huquqbuzarlik tushunchasini, turlarini; huquqiy javobgarlik tushunchasi va boshqa bir qancha huquqiy ma'lumotlarni bilib olishlari lozim. Olingan huquqiy bilimlar shaxsga o'z ilmiy yoki ijodiy izlanishlarida ham yordam beradi. Buning uchun tinglovchi dars jarayonida bilganlaridan tashqari o'z ustida ishlab, qo'shimcha manbalar, adabiyotlardan foydalanishi kerak. Tinglovchilar orasidan davlat, jamiyat hayoti bilan qiziquvchilar, rahbarlik xususiyatiga ega shaxslar ham aniqlanadi. Ular davlat va huquq nazariyasi, davlatdagi mavjud qonunlar, ularning yaratilishi bilan alohida qiziqadi. Ularni to'g'ri yo'lga solish uchun o'qituvchilari avvalambor o'zi yaxshi huquqiy bilimga ega bo'lishi, qonun yangiliklari bilan tanishgan bo'lishi shart. Agar o'qituvchining ma'lumoti u yoki bu huquq sohasi bo'yicha to'la bo'lmasa, tinglovchiga maxsus manbalar yoki mutaxassislar bilan uchrashuviga yordam berishi lozim. Ana shundagina jamiyatimizda haqiqiy bilimdon, o'z kasbini sevadigan, uning huquqiy asoslarini biladigan mutaxassislar malakalarini oshiradilar.

NATIJAR VA ULARNING MUHOKAMASI

Malaka oshirish tizimida tinglovchilar kontingentini xalq ta'limi xodimlarini va rahbar kadrlari hamda maktabgacha ta'lim tizimi xodimlari tashkil etadi. Xalq ta'limi tizimida xodimlarning huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini shakllantirishda muammolarni o'rganish maqsadida 2020-yil may oyidan 2022-yil sentabr oyiga qadar Namangan, Farg'ona va Andijon viloyatlari hududiy malaka oshirish markazlarining kurs tinglovchilari o'rtasida "Malaka oshirish jarayonida huquqiy bilim olish darajasi", "Huquqiy ong va huquqiy madaniyatni qanday tushunasiz?", "Xalq ta'limida pedagoglarni huquqiy madaniyatini shakllantirish omillarini nimada ko'rasiz?", "Siz huquqiy bilimni qayerda olasiz?", "Malaka oshirish kurslarida "Huquq masalalari" o'quv modulini o'qitish kerakmi?" kabi mavzular doirasida tayyorlangan so'rovnomalar o'tkazildi.

2020-yil may oyidan 2022-yil sentabr oyiga tinglovchilar fikrini o'rganish Namangan, Farg'ona va Andijon viloyatlari hududiy malaka oshirish markazlarining barcha toifa kurs tinglovchilari o'rtasida jami 756 nafar respondent qamrovida o'tkazildi.

Anketalashning har bir kurs doirasida 25-27 nafar tinglovchi qatnashdi. Tinglovchilarning aksariyati umumiy o'rta ta'lim maktabi fan yo'nalishi o'qituvchilari tarkibida amalga oshirildi. Barcha fiklar o'rganildi. Respondentlar oliy ma'lumotli, o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosarlari, ma'naviy va tarbiyaviy ishlar bo'yicha direktor o'rinbosarlari, umumta'lim maktabi fan o'qituvchilarining mutaxassis, 1-toifali, oliy toifali, yoshi va jinsi jihatdan turli nisbatda tanlandi.

Jumladan, respondentlarning jinsiga ko'ra, 30,% erkaklar, 70% esa – ayollar; yashash joyiga ko'ra, 54,4% shaharda, 45,6% qishloqda istiqomat qiluvchilarni tashkil qildi. Xuddi shuningdek, yoshiga ko'ra 28% 22 dan 30 yoshgacha, 32,3% 31 dan 40 yoshgacha, 22,5% 41 dan 50 yoshgacha, 18,8% 51 dan 65 yoshgacha, ma'lumotiga ko'ra, 4,7% o'rta-maxsus, 95,3% oliy ma'lumotlilarga ega bo'lgan respondentlar ishtirok etishdi.

2020-yilda o'tkazilgan so'rovnomalarda "Siz huquqiy bilimni qayerda olasiz?" degan mazmundagi savolga ushbu so'rovnoma bo'yicha ishtirok etgan respondentlarning 56,6% televideniya, 23,1% Internetdan, 7,5% ijtimoiy tarmoqlardan, 7,3% "Huquqiy axborot" telegram kanalidan, 2,8% bosma OAVdan, 2,2% radiodan, 0,6% esa boshqa manbaalardan xabardor bo'lishi haqida ma'lumot bergan. Ko'rinib turibdiki, televidiye orqali huquqiy axborotdan xabardorlik aholi orasida qolgan ko'rsatkichlarga nisbatan yuqorili. O'z o'rnida aytish mumkinki, hozirda aksariyat xalq ta'limi xodimlarini huquqiy bilimlari huquqiy axborotni olish manbalariga bevosita bog'liq bo'lmoqda.

2021-yilda o'tkazilgan so'rovlarda ham "Huquqiy ong va huquqiy madaniyatni qanday tushunasiz?" degan savol qo'yilgan bo'lib, respondentlarning 60 % qonunlarda ko'rishlarini, 30% huquqiy adabiyotlarda aks etganligini, 10% ishtirokchi esa savolga mantiqan va mazmunan to'g'ri yondashgan holda ma'lumot bergan. Yuqoridagi ma'lumotlardan xulosa qilish mumkinki, jamiyatdagi ilg'or fikrli hisoblangan pedagoglar toifasi huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirishda qonun hujjatlarini o'rganishga bog'lanmoqda.

So'rovnomalarning uchinchi bosqichida 2022-yilda xalq ta'limi pedagog kadrlarining malaka oshirish tizimidagi muhim jarayonlar hisobga olingan holda tuzilgan "Siz huquqiy bilimni qayerda olasiz?", "Malaka oshirish kurslarida "Huquq masalalari" o'quv modulini o'qitish kerakmi?" mavzusi bilan bog'liq savollarga javob berishda, respondentlarning 90 % huquqiy bilimlarning aksariyatini malaka oshirish tizimidagi ijtimoiy-huquqiy modullar orqali egallashlarini ta'kidlasalar, 10% ishtirokchi esa, malaka oshirishdan tashqari qo'shimcha mustaqil o'zlari izlashlari va ommaviy axborot vositalaridan olishlari haqida ma'lumot bergan. So'rovlarning "Malaka oshirish kurslarida "Huquq masalalari" o'quv modulini o'qitish kerakmi?" mavzu bo'yicha respondentlar 97,6 % malaka oshirish kurslarida "Huquq masalalari" o'quv modulini o'qitish kerak ekanligini keltirib o'tishgan va 2.3% tinglovchilar bu masalada javob berishga qiynalgan.

Mazkur ko'rsatkichlar xalq ta'limi xodimlarining huquqiy bilim va ko'nikmalar muhimligi, shuningdek, qonunga rioya etishning ustuvorligi qadriyatlariga sodiq qolayotganligini ko'rsatmoqda. Huquqiy ong va huquqiy madaniyat darajasi dinamik xarakterga ega bo'lib, har 3-4 yilda ma'lum darajada yangilanish xususiyatiga ega. Shu o'rinda, bugungi kunda mazkur sohada mavjud ayrim kamchiliklarni o'z vaqtida aniqlab, bartaraf etib borilsa, nisbatan qisqa muddatlarda mamlakatimizda qonun ustuvorligining yanada mustahkamlanishiga erishish mumkin.

XULOSALAR

Pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimida tinglovchilarni huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish va rivojlantirishda huquqiy asoslaridan biri bo'lgan "Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Konsepsiyasi"[6]da belgilangan vazifalardan kelib chiqib, malaka oshirish jarayonida tinglovchilarga huquqiy bilim asoslarini targ'ib qilish, pedagoglarni o'z huquqlarini himoya qilishning amaliy mexanizmlarini o'rgatishga qaratilgan yangi tizimlar joriy etishda huquqiy muammolarni hal etishga amaliy ko'maklashuvchi "Yuridik klinika", "Huquqiy xizmat", "Yuridik yordam", "Huquqiy axborot xizmati" kabi yo'nalishlardagi elektron platformalarni tashkil qilish zaruriyati paydo bo'lmoqda. Bunda asosiy maqsad xalq ta'limi tizimida faoliyat yuritayotgan pedagog xodimlarning huquqiy ongini rivojlantirish, ularda huquqiy masalalar yuzasidan muammolarni tahlil etish, masalaga tegishli bo'lgan qonun va qonunosti hujjatlariga murojaat qilish va undan kerakli javoblarni olish orqali huquq va erkinliklarini ta'minlash, ro'yobga chiqarishga erishishni o'rgatishga qaratilgan pedagogik vazifalarni faoliyatga olib kirish kerak. Bu masalaning pedagogik ahamiyati unda jamiyatda pedagoglarning huquqiy bilimlarini mustahkamlash hamda huquqiy madaniyatini yuksaltirishda huquqiy targ'ibotning innovatsion usullarini joriy etish muhim o'rin tutadi. Biz ularni quyidagilarda ko'rishimiz mumkin:

Birinchidan, Huquqiy targ'ibotning innovatsion usullariga bizningcha, maqsadli auditoriyalarni tashkil etish, bunda ta'limning barcha turidagi xodimlar (davlat xizmatchilari, pedagoglar va boshqalar) uchun huquqiy ta'limni qamrab olgan malaka oshirish kurslarini tashkil etish.

Ikkinchidan, pedagoglarning mehnat faoliyat va hayotiy holatlarda yuzaga keladigan muammoli masalalar bo'yicha huquqiy yechim taklif etiladigan "yuridik klinika" platformasini yaratish va ishga tushirish.

Uchinchidan, xalq ta'limi rahbar va pedagog kadrlarini o'z huquqiy bilim darajasini sinash maqsadida Internet tizimida turli bosqichlarga ega bo'lgan "Huquqiy test" loyihasini yaratish; Internetdagi ijtimoiy tarmoqlarda (Facebook, Telegram, Youtube va h.k.) davlat organlari va tashkilotlarning kanallarini tashkil qilish va ushbu kanallarda veb-texnologiyalardan keng foydalangan holda, soha faoliyati yo'nalishlaridan kelib chiqib, huquqiy targ'ibot materiallarini joylab borish.

To'rtinchidan, qonun hujjatlari mazmunini qisqacha tahliliy yoritish, shuningdek, aholining huquqiy bilimlarini yuksaltirishga doir huquqiy materiallarni berib borish.

Beshinchidan, mamlakat aholisi ko'p foydalanadigan ijtimoiy tarmoqlarda so'rovlar o'tkazish orqali huquqiy madaniyat va huquqiy ong darajasini tahlil qilish va uning natijasida huquqiy axborotni manzilli yetkazish ishlarini tashkil etish.

Oltinchidan, pedagoglarning huquqiy madaniyatini yuksaltirish vositalari: huquqiy mavzularni tizimli, tahliliy yoritib borish hamda aholini qonunga hurmat ruhida tarbiyalashga doir teleko'rsatuvlar; huquqiy targ'ibot sohasida faoliyat yurituvchi ommaviy axborot vositalari (matbuot, televideniye, radio); huquqiy davriy nashrlar; fuqarolarning huquqiy saviyasini oshirishga xizmat qiladigan, huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan tahliliy tok-shou, bahs-munozara yo'nalishidagi ko'rsatuv va eshittirishlarni efirda berib borish.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini xalq ta'limi xodimlarining malaka oshirish tizimida shakllantirishda "Huquq masalalari", "Ta'lim tizimining me'yoriy-huquqiy asoslari" o'quv modullari har bir kurs uchun 4 soat

hajmda masofadan (onlayn) o'qish va an'anaviy (oflayn) o'qitish tizimida huquq sohasiga tegishli eng dolzarb masalalar bo'yicha o'quv dasturlarini ishlab chiqish va kontekstlarini elektron platformaga joylashtirib borish orqali samarali natijaga erishiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi. – 1997. – № 9. – 227-modda.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi “Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida”gi PF-5618-son Farmoni.
3. Исломов З.М. Давлат ва ҳуқуқ назарияси. – Тошкент: Адолат, 2007. – Б. 537.
4. Ю.А. Дмитриев. Правосознание и правовая культура. / Теория государства и права. Под. ред. Пиголкина. – Москва: Юрайт-Издат, 2006. – С. 547.
5. Головистикова А.Н. Правосознание и правовая культура. / Проблемы теории государства и права. – Москва: Изд.ЭКСМО, 2005. – С. 658.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi PF-5618-son Farmonining I ilovasi “Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Konsepsiyasi”.